Informare şi documentare în biblioteci

Dr. ELENA TÎRZIMAN
Biblioteca Naţională a României

Abstract

Information and Documentation in Libraries

Libraries provide unhindered access to essential documentary information resources *and, with their core competencies, play an important educational role, thus ensuring user training. Libraries are able to help users to understand the way collections are organized, how informational items are structured, including their form of presentation, how can they be accessed, evaluated and used. This paper addresses the educational role of libraries, library-user relationship, as well as the library catalogs, in terms of valuable informational tools.*

Keywords: *documentation, information, collections, libraries, users, library catalogs.*

Diversificarea tipologiei documentare şi a modalităţilor şi tehnicilor de acces la resursele informaţionale a făcut ca bibliotecile să înceapă să piardă poziţia lor de lider al furnizorilor de produse şi servicii informative. Bibliotecile îşi pot asuma cu adevărat un rol educativ, pentru că principala lor menire este de a pune la dispoziţia utilizatorilor resursele documentare şi informaţionale necesare, precum şi instrumentele şi metodologia de utilizare a lor. De asemenea, îşi pot asuma un rol de manager al cunoaşterii întrucât sunt structuri intim legate de ceea ce înseamnă document, informare, cercetare.

În evoluţia lor, bibliotecile au acumulat, dezvoltat şi perfecţionat metode şi tehnici de organizare a documentelor, de exprimare a conţinutului lor informativ; au realizat documente de sinteză cu valoare adăugată pentru a preîntâmpina nevoile utilizatorilor; s-au implicat în activităţile educative şi de cercetare.

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

Rolul educativ al bibliotecilor

A vorbi de rolul educativ al bibliotecilor înseamnă a vorbi de rolul lor într-un cadru mult mai larg, al formării şi educării universitare; de rolul lor de suport al activităţilor didactice şi de cercetare. Bibliotecile universitare susţin şi, în multe cazuri, chiar au iniţiat programe de instruire informaţională.

Bibliotecile universitare îşi ajută utilizatorii (studenţi, profesori, cercetători) să înţeleagă cum sunt organizate fondurile documentare, cum sunt structurate elementele informaţionale, care este forma lor de prezentare, cum pot fi accesate, evaluate şi utilizate. Asemenea activităţi ar trebui să aibă ca finalitate modificarea proceselor cognitive de analiză, interpretare, evaluare a informaţiilor, a cunoaşterii în general şi dezvoltarea gândirii critice, formarea autonomiei informaţionale şi intelectuale şi, în ultimă instanţă, formarea unei metodologii de muncă intelectuală.

Dincolo de un nivel de instruire informaţională de nivel general, colaborarea cu facultăţile, cu profesorii, conduce la dezvoltarea unor programe instructive specializate pe anumite discipline sau tipuri de activităţi. Colaborarea între biblioteci şi universităţi este necesară pentru a corobora oferta bibliotecilor în materie de resurse documentare şi de informare (şi metodele, tehnicile şi instrumentele de utilizare a acestora) şi cerinţele informaţionale ale universităţii.

O colaborare reală şi eficientă între universitate şi biblioteca universitară are ca finalitate o ofertă variată de produse şi servicii informative, ce pot constitui un adevărat suport educativ şi de cercetare. O asemenea colaborare ar implica:

- împrumut pentru cărţi, periodice; fotocopii ale articolelor;
- căutări în bazele de date;
- împrumut interbibliotecar;
- sprijin informaţional oferit de serviciile de referinţă;
- asistenţă şi îndrumare în utilizarea resurselor electronice;
- acces la cataloagele electronice, la OPAC, la Internet;
- asigurarea unor servicii de comunicare între bibliotecă şi utilizatorii ei (prin poşta electronică);

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

- serviciu de editare (lucrări realizate la nivelul universităţii sau lucrări informative de sinteză, bibliografii realizate de bibliotecă.)
- transmiterea la cerere, în cazul în care este posibil, a resurselor electronice existente în bazele de date ale bibliotecilor;
- activităţi de instruire informaţională.

Un model de instruire informaţională îi are în vedere cei trei parteneri ai actului educaţional : studentul, profesorul, bibliotecarul. Fiecare se concentrează pe propriile obiective, care sunt însă complementare, se întâlnesc în acelaşi spaţiu referenţial - *informarea şi cercetarea* - şi au acelaşi obiectiv: *ameliorarea procesului educativ şi de cercetare.*

Relaţia Utilizator - Bibliotecă
Drepturile şi obligaţiile utilizatorului unei biblioteci

Un utilizator al unei structuri de informare şi documentare, în principal al unei biblioteci, ar trebui să cunoască acea structură căreia i se adresează pentru obţinerea de resurse informaţionale şi documentare, adică trebuie să ştie tipul de bibliotecă (publică, de învăţământ, specializată), natura şi dimensiunile colecţiilor deţinute, produsele şi serviciile oferite de acea bibliotecă, drepturile şi obligaţiile sale ca utilizator.

Regulamentele bibliotecilor cuprind şi prevederi legate de utilizarea bibliotecii şi de utilizatorii acesteia.[1]

Din asemenea regulamente ale bibliotecilor utilizatorii află că accesul la produsele şi serviciile oferite de bibliotecă se face pe baza *Permisului de cititor*, care se eliberează şi se vizează anual, gratuit sau contra unei taxe, în funcţie de politica bibliotecii.

Bibliotecarii responsabili cu evidenţa utilizatorilor vor întocmi pentru fiecare utilizator o *Fişă contract de împrumut*, care conţine şi

[1] ***Regulamentul cadru de funcţionare a bibliotecilor universitare din sistemul naţional***, aprobat prin Ordinul Ministrului Educaţiei şi Cercetării nr. 3944 / 01.05.2003; ***Legea Bibliotecilor*** nr. 334 / 31.05.2002, publicată în ***M.O.*** nr. 422 / 18.06.2002 şi republicată în ***M.O.***, nr. 132 / 11.02.2005.

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

angajamentul privind respectarea patrimoniului şi a Regulamentului de organizare şi funcţionare a bibliotecii.

Utilizatorii, pe baza permisului de cititor, pot beneficia de multiple servicii, dintre care enumerăm:

- consultarea colecţiilor în sălile de lectură, cu acces liber la raft;
- informaţii bibliografice şi îndrumări privind utilizarea documentelor din bibliotecă;
- împrumut de publicaţii la domiciliu;
- fotocopiere (contra cost) după anumite documente din colecţiile bibliotecii;
- acces la cataloagele bibliotecilor;
- acces direct la publicaţii în sălile de lectură;
- împrumut de publicaţii la domiciliu;
- asistenţă de specialitate pentru cercetarea şi consultarea cataloagelor;
- informarea şi documentarea bibliografică pe baza colecţiilor proprii sau din alte biblioteci, utilizând cataloagele şi bibliografiile existente în colecţiile bibliotecii, respectiv acces on-line la resursele disponibile din reţeaua informatică naţională şi, după caz, internaţională;
- activităţi, reuniuni culturale, întâlniri cu personalităţi din diverse domenii;
- asistenţă la identificarea publicaţiilor în cataloage şi în baze de date on-line;
- acces la Internet;
- împrumut interbibliotecar intern şi internaţional;
- realizare de cercetări bibliografice, sinteze documentare, liste bibliografice la cererea altor instituţii sau beneficiari-persoane fizice etc. (de obicei, contra cost).

Drepturile utilizatorilor prevăzute în asemenea regulamente au în vedere condiţiile de consultare şi împrumut a documentelor (numărul de documente, durata împrumutului, condiţii speciale de consultare pentru anumite documente,[2] comportamentul în utilizarea resurselor informaţionale şi documentare[3] etc.).

[2] Nu se împrumută pentru acasă cărţile apărute înainte de 1900, componentele colecţiilor speciale (manuscrise, cărţi de patrimoniu şi cu autograf, ediţii princeps

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

Obligaţiile utilizatorilor au în vederea stabilirea unor relaţii între bibliotecă şi utilizator şi a unor norme de comportament a acestora în spaţiile bibliotecii.

Relaţia utilizator - bibliotecă într-un sistem informatizat de bibliotecă, în vederea împrumutului de documente, are la bază o anumită *procedură:*

1. *Înregistrarea utilizatorilor.* Se va crea un fişier care să conţină înregistrări pentru fiecare persoană care doreşte să devină utilizator al bibliotecii. Crearea unei înregistrări pentru înscrierea unui utilizator se face pe baza actului de identitate (şi eventual a legitimaţiei de serviciu). Pe baza acestei înregistrări, se eliberează permisul de cititor sau permisul de bibliotecă. Pe acesta se ataşează un barcod care permite identificarea unică şi neambiguă a unui utilizator.

În momentul eliberării permisului de bibliotecă se prezintă utilizatorilor şi regulamentul bibliotecii, astfel încât aceştia să cunoască drepturile şi obligaţiile care revin atât utilizatorilor, cât şi bibliotecii.

2. *Împrumutul documentelor.* Utilizatorul va solicita bibliotecarului documentul dorit. Acesta va selecta înregistrarea corespunzătoare acelui document. În înregistrare se va introduce apoi codul utilizatorului şi perioada de acordare a împrumutului. Astfel, prin această procedură, se realizează o legătură între document şi utilizator şi se stabileşte şi perioada permisă pentru păstrarea documentului.

Multe biblioteci ataşează documentului împrumutat o fişă pe care se consemnează data restituirii.

3. *Prelungirea împrumutului.* În sistemele automatizate integrate de bibliotecă, în modulul de circulaţie a documentelor, prelungirea unui împrumut se realizează după aceeaşi procedură ca şi aceea de acordare a

---

şi bibliofile, hărţi, stampe, ilustrate, albume, note muzicale etc.), documentele de referinţă, cărţile din care în depozitele bibliotecii există un singur exemplar, precum şi publicaţiile periodice; documentele multimedia (CD-ROM-uri, casete etc.).

[3] De exemplu: la sălile cu acces la Internet, nu sunt permise chaturile, jocurile electronice, consultarea poştei electronice sau modificarea în vreun fel a configuraţiei software a calculatoarelor. Accesul cu dischete şi salvarea pe CD-ROM sau dischete se va face numai cu acordul personalului bibliotecii.

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

împrumutului unui document. În momentul restituirii, legătura realizată de sistem între utilizatori şi document este anulată. Întârzierile sunt semnalate automat. Se pot edita la imprimantă avize de restituire pe baza unui text preînregistrat în sistem.

4. *Rezervarea unui document în vederea împrumutului.* Se întâmplă adesea ca unele documente să fie foarte solicitate şi biblioteca să nu dispună de un număr suficient de exemplare. Un sistem automatizat integrat de bibliotecă permite înregistrarea tuturor solicitărilor pentru un document deja împrumutat. În înregistrarea corespunzătoare documentului se va introduce codul utilizatorului care îl solicită (se va realiza o rezervare în lanţ păstrând ordinea utilizatorilor care doresc să împrumute acel document).

Cataloagele de bibliotecă - constituire şi consultare

Pentru ca un utilizator să poată afla dacă documentul solicitat este sau nu în colecţiile bibliotecii, el trebuie să aibă cunoştinţele minimale de constituire a colecţiilor de bibliotecă, să cunoască cum este prelucrat un document şi cum ajunge notiţa bibliografică sau „reprezentarea" acestuia în cataloagele sau în bazele de date ale bibliotecii.

Colecţiile de documente ale unei biblioteci sunt reflectate în cataloagele de bibliotecă, iar un utilizator trebuie să consulte mai întâi aceste cataloage pentru a afla dacă există sau nu documente pe subiectul său de interes şi unde ar fi localizate fizic.

Prelucrarea documentelor este o activitate specific intelectuală ce constă în identificarea unui document prin autori, titlu, ediţie, date de apariţie, colecţie şi, mai ales, în redarea succintă sub forma indicilor de clasificare sau a descriptorilor, a conţinutului. Această activitate necesită consultarea permanentă a unor instrumente de referinţă: tezaure, vocabulare, tabele de clasificare, documente de referinţă, date de autoritate privind denumirile oficiale de persoane, denumirile de activităţi, nume geografice etc.

În prelucrarea documentelor de bibliotecă sunt utilizate trei categorii de date:

1. Date pentru descrierea fizică a documentelor.
2. Date pentru descrierea de conţinut a documentelor.

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

3. Date locale.

Într-un sistem automatizat integrat de bibliotecă, descrierea documentelor se realizează prin parcurgerea fluxului de prelucrare de la achiziţie la depozitare.

1. *Descrierea fizică a documentelor* este cunoscută sub denumirea de *catalogare.*

Catalogarea reprezintă: *„procesul de descriere a documentelor cu toate elementele de identificare necesare, înregistrarea acestora într-un format bibliografic, crearea şi selectarea punctelor de acces (cu excepţia celor de subiect).*"[4]

Notiţele catalografice ale documentelor sunt orânduite conform unor principii standardizate de alcătuire şi administrare a *cataloagelor de bibliotecă.*

Catalogarea unei publicaţii se va realiza ţinând cont de suportul acesteia. În funcţie de suport, se va alege standardul de descriere bibliografică corespunzător.

În România sunt folosite următoarele standarde de descriere bibliografică: ISBD(M) pentru publicaţii monografice; ISBD(A) pentru carte veche; ISBD(S) pentru publicaţii seriale; ISBD(CM) pentru materiale cartografice; ISBD(PM) pentru publicaţiile de muzică tipărită; ISBD(NBM) pentru materiale audio-vizuale; ISAD pentru materiale de arhivă; ISBD(CF) pentru fişiere de calculator. Pentru descrierile analitice nu există un standard propriu-zis. Se foloseşte ghidul ISBD(CP) care, datorită frecvenţei utilizării şi consensului adoptat de multe biblioteci legat de folosirea lui, poate fi considerat un standard.

2. *Descrierea de conţinut a documentelor* se realizează prin indexare. Indexarea reprezintă operaţia de analiză, descriere şi redare a conţinutului unui document cu ajutorul unui limbaj documentar sau natural în vederea regăsirii acestuia.

Limbajele de indexare pot fi:

- Limbaje de indexare cu structură ierarhică (clasificările). Conţinutul unui document este exprimat prin indici de clasificare, preluaţi din tabele.

[4] Mircea Regneală, ***Vocabular de biblioteconomie şi ştiinţa informării***, vol. I, Bucureşti, ABIR, 1995, p. 51.

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

- Limbaje de indexare cu structură combinatorie (indexare coordonată). Conţinutul unui document este exprimat prin descriptori preluaţi din liste de termeni, vocabulare, tezaure.

3. *Datele locale* care apar în înregistrările bibliografice sunt date de gestiune şi evidenţă (număr de inventar, număr de exemplare etc.), cota, anumite date specifice bibliotecii sau documentului respectiv.

Stocarea şi organizarea fondurilor informaţionale obţinute ca urmare a prelucrării documentelor reprezintă alcătuirea *catalogului de bibliotecă.*

Principalele cataloage utilizate pentru căutarea documentelor sunt:

- catalogul alfabetic;
- catalogul sistematic;
- catalogul analitic;
- catalogul electronic.

Catalogul alfabetic pe nume de autori şi titluri permite să aflăm dacă biblioteca are un anumit document (carte sau broşură) al unui anumit autor sau cu un anumit titlu. În catalogul alfabetic fişele sunt aranjate în ordine alfabetică.

Catalogul sistematic grupează descrierile documentelor după conţinutul lor. Acest catalog se foloseşte pentru căutarea documentelor referitoare la un anumit conţinut. Aranjarea fişelor în catalogul sistematic se face după un sistem de clasificare a documentelor, numit *Clasificarea Zecimala Universală* (CZU), iar în cadrul ultimei diviziuni fişele sunt aranjate în ordine alfabetică. Clasificarea Zecimala Universală are 10 clase, marcate prin cifre arabe de la 0 până la 9. Pentru a regăsi mai repede informaţia necesară, studenţii trebuie să cunoască cele 10 clase CZU, în care sunt împărţite cunoştinţele omeneşti. Acestea sunt: 0 - Generalităţi; 1 - Filozofie. Psihologie; 2 - Religie. Teologie; 3 - Ştiinţe sociale, 4 - (Clasă liberă); 5 - Matematică. Ştiinţe ale naturii, 6 - Ştiinţe aplicate. Medicină. Tehnică; 7 - Artă. Divertisment. Sport; 8 - Lingvistică. Filologie. Literatură; 9 Geografie. Biografii. Istorie.

Catalogul analitic permite regăsirea articolelor din periodice (ziare, reviste, culegeri, publicaţii continue). Fişele bibliografice sunt aranjate, de asemenea, în ordine sistematică - după CZU, iar în cadrul ultimei

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

subdiviziuni în ordinea invers cronologică, astfel punând la dispoziţia studentului informaţia de ultimă oră.

Catalogul informatizat sau catalogul electronic al bibliotecii reprezintă accesul direct (on-line) oferit utilizatorilor unei biblioteci în vederea consultării colecţiilor.

Prelucrarea documentelor, stocarea şi organizarea fondului documentar în sistem automatizat reprezintă, de fapt, alcătuirea catalogului electronic de bibliotecă - OPAC-ul (*On-line Public Access Catalogue*). Acesta conţine fişierele bibliotecii pe care utilizatorii le pot consulta rapid, având posibilitatea combinării mai multor criterii de căutare. Înregistrările din catalog conţin, în general, numai informaţii bibliografice, mai rar însoţite şi de abstracte. De asemenea, multe probleme care apar în consultarea OPAC-urilor sunt comune cu cele întâlnite în consultarea cataloagelor tradiţionale, legate în principal de convenţiile de formulare, dar, mai ales, de indexare.

Odată cu dezvoltarea sistemelor de informare on-line şi diversificarea categoriilor de beneficiari, s-a ridicat problema metodelor de regăsire a informaţiilor relevante din multitudinea de informaţii pe care sistemul le pune la dispoziţia utilizatorilor. Astfel, este importantă stăpânirea unei *strategii de căutare* cu ajutorul căreia să poată fi accesat un catalog on-line sau interogată o bază de date pentru a răspunde cât mai corect şi eficient la o cerere formulată.

În unele cazuri, interfaţa se prezintă sub formă de meniuri, din care utilizatorul selectează opţiunea dorită; acesta este modul de prezentare utilizat de multe sisteme integrate de bibliotecă, fiind foarte util utilizatorului mai puţin experimentat.

Accesul la informaţia stocată într-un catalog on-line se face printr-o varietate de *criterii de regăsire*: titlu; autor (autor persoană fizică/autor colectiv); sistem de clasificare; cuvânt (cuvânt din: titlu, subiecte...); elemente de identificare locale (cotă, inventar, cotă de raft); date de publicare (an, editură, loc); colecţie/serie; tipul documentului (carte, revistă, CD-ROM, microfişă, microfilm, casetă audio sau video etc.); ISBN/ISSN; limba de redactare a materialului; indici relevanţi pentru anumiţi utilizatori OPAC (ex.: numărul de înregistrare a referinţelor din alte baze de date, accesibile prin OPAC).

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

Dacă primele trei elemente de identificare sunt prezente în orice sistem de regăsire a informaţiilor, posibilitatea accesării bazelor de date după celelalte criterii depinde de performanţele soft-ului integrat de bibliotecă utilizat.

Combinarea termenilor de regăsire într-o singură căutare, pentru o regăsire complexă, rapidă şi adecvată a informaţiei, este cunoscută sub denumirea de *logică booleană* şi constă în folosirea operatorii booleeni AND, OR, NOT cu următoarele semnificaţii:

AND - operator utilizat pentru a lega diferite concepte ale unei căutări (restrânge căutarea);

OR - operator utilizat pentru a lega concepte sinonime sau exprimate în diferite forme, ale unei căutări (lărgeşte căutarea);

NOT - operator utilizat pentru excluderea unor concepte din căutare sau pentru rafinarea rezultatelor.

Informarea şi documentarea în Structuri de Informare şi Documentare de tipul biblioteci, centre de informare şi documentare, arhive, presupune pentru un utilizator, în primul rând, cunoaşterea acestor structuri, a produselor şi serviciilor oferite şi apoi a drepturilor şi obligaţiilor utilizatorilor, a tipologiilor documentare, a colecţiilor şi organizării acestora, a modalităţilor de acces la documente şi informaţii.

Bibliografie generală

- Christine Barry, ***Information skills for an electronic world: training doctoral research students***, în ***Journal of Information Science***, nr. 23 (3), 1997, p. 225-238.
- ***Legea Bibliotecilor*** nr. 334, din 31 mai 2002, publicată în ***M.O.*** nr. 422 din 18 iunie 2002 şi republicată în ***M.O.*** nr. 132 din 11 februarie 2005.
- Peter M. Macauley, Jenny Addie, ***Collaborating to a Higher Degree Reference and Information Service***, Section Conference and Exhibition 1999, available at http://www.csu.edu.au/special/raiss99/papers/pmacauley.html
- ***Regulamentul cadru de funcţionare a bibliotecilor universitare din sistemul naţional***, aprobat prin Ordinul Ministrului Educaţiei şi Cercetării nr. 3944 / 01.05.2003.

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)

- K. Stephens, L. Unwin, ***The heart of the matter: libraries, distance education and independent thinking***, în ***The Journal of Library Services for Distance Education***, nr. 1, 1997, available at http://www.westga.edu/library/jlsde/jlsde1.1.html
- Carla Stoffle, ***The Emergence of Education and Knowledge management as major functions of the Digital Library***, available at http://www.ukoln.ac.uk/services/papers/follett/stoffle/paper.html
- Elena Tîrziman, Agnes Erich, ***Informare şi documentare în context tradiţional şi electronic. Metode specifice de muncă intelectuală***, Bucureşti, Editura Universităţii, 2007.
- Elena Tîrziman, ***Informaţia şi formarea universitară***, Bucureşti, Editura Tehnică, 2003.
- WEBGRAFIE

BDD-A19407 © 2009 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:42 UTC)